

UDK: 347.726(4-672EU)

Biblid 1451-3188, 14 (2015)

Год XIII, бр. 51, стр. 189–205

Изворни научни рад

мр Сања ШКОРИЋ¹

СПЕЦИФИЧНОСТИ ИНДИВИДУАЛИЗАЦИЈЕ ЕВРОПСКЕ КОМПАНИЈЕ (SE)

ABSTRACT

Attributes or characteristics of individualization of companies can be defined as a set of characteristics of a company by which it differs from other companies and organizations. By implementing unique business registries, publicly available over the Internet is the use and protection attributes partly solved, but only at the national level. However the economy market is not territorially limited, there are a number of specifics regarding companies that also operate in several countries, such as the European company. The elements of the individualization of the company include the business name, location, type of business, ethnicity, tax identification number, registration number, etc. The importance of individualization of companies is manifold, because, among other things, provides protection, often competing interests. First, to protect the interests of the company, which is very much in the interest of its own business ‘image’ (goodwill) built over the personal characteristics that would be recognizable to their business associates, service users and consumers. Then, protect the interests of consumers and users of services, which, in a crowd of companies engaged in the same or related activities, based on individual characteristics able to recognize and distinguish between what a company that suits them best. Individualization companies protect the legal and commercial transactions, and its security through mutual discernment of companies. Finally, by the individualization of companies are protected social (public) interests and, again by mutual discernment of companies in legal matters. A company acquires legal personality once it is entered in the prescribed register, and the registration has a constitutive effect. However, particularly in the European company (SE), there is a prior question, which is how to determine the personal law which will be applied to the individualization of SE, to determine its business name, national origin, taking into account that it can operate on the entire territory of the European Union and the

¹ Правни факултет за привреду и правосуђе у Новом Саду. Е-маил: sanja@pravni-fakultet.info

Common Market, and there is still no single register, and they are registered under the rules of the state in which shall be entered in the register.

Key words: Elements of individualization, a company, a European company.

I) УВОД

Значај индивидуализације привредних друштава је вишеструк, јер, поред осталог, обезбеђује заштиту, често супротстављених интереса. Прво, се штите интереси самог привредног друштва, коме је итекако у интересу да свој пословни „*image*“ (*goodwill*) гради преко персоналних обележја по којима ће бити препознатљиво својим пословним сарадницима, корисницима услуга и потрошачима². Затим, штите се интереси потрошача и корисника услуга, који ће, у маси привредних друштава која се баве истом или сродном делатношћу, на основу индивидуалних обележја моћи препознавати и разликовати оно привредно друштво које им највише одговара. Индивидуализацијом привредних друштава штити се и правни и привредни промет, односно његова сигурност, путем међусобног разликовања привредних друштава. Најзад, индивидуализацијом привредних друштава се штите и друштвени (јавни) интереси и то, опет путем међусобног разликовања привредних друштава у правном промету. Привредно друштво стиче својство правног лица моментом уписа у прописани регистар, те тај упис има конститутивно дејство. Међутим, конкретно код европске компаније (SE), поставља се претходно питање, а то је на који начин одредити персонални закон који ће се примењивати на индивидуализацију SE, односно на утврђивање њене тзв. националне припадности, када се узме у обзир да она може пословати на читавој територији Европске уније и заједничком тржишту, а да још увек не постоји јединствени регистар, већ се оне региструју по правилима државе у којој се уписују у регистар.

II) ОСВРТ НА ПОЈАМ НАЦИОНАЛНЕ ПРИПАДНОСТИ ПРИВРЕДНОГ ДРУШТВА

Национална припадност привредног друштва се и у литератури и у пракси, ретко стриктно наводи као атрибут или елемент индивидуализације привредног друштва. Међутим, савременено пословање привредних друштава и савремени трендови привреде, захтевају да се бар осврне на критеријуме према којима се утврђује национална припадност једног привредног субјекта. Иако, повезана са седиштем као атрибутом привредног друштва, она се не

² Мирко Васиљевић, *Пословно право*; Београд, 1999, стр. 182.

може са њим поистоветити, мада седиште друштва може бити један од критеријума утврђивања националне припадности. Национална припадност привредног друштва се може дефинисати као правна веза између привредног друштва и државе по чијим прописима је стекло правни субјективитет.

Критеријуми за утврђивање

Привредно законодавство у свим посматраним правним системима има решења одређених питања која се међусобно разликују, али новија теорија и пракса иду ка томе да се основна правила што више приближе и хармонизују. Томе су допринеле међународне економске интеграције, као нови механизми уједначавања привреде у националним, регионалним и међународним размерама. То се у савременим условима постиже удруживањем националних привреда ради остваривања одређених циљева, пре свега:

- укидања царинских и нецаринских баријера и других ограничавајућих прописа у међусобној трговини,
- обезбеђење слободног кретања људи, капитала и осталих фактора производње, као и
- однос интегрисаних националних привреда према трећим земљама.

Како окидач међународних интеграција, па и економских, често се помиње глобализација која се дефинише као процес којим се у данашњем свету постепено укидају ограничења протока роба, услуга, људи и идеја међу различитим државама и деловима света.³ Сам процес глобализације представља интензивну интеракцију и мешање регионалних економија, друштава, култура, захваљујући пре свега огромном замаху информатичког и телекомуникационог развоја. Она утиче на пословне системе, њихову организациону структуру и све расположиве ресурсе са циљем да свет перципира као једно тржиште.⁴ Управо тако сложен процес глобализације, започет почетком XX века, али интензивирањем завршетком хладног рата и технолошким напретком пред крај прошлог века, утицао је на читав низ области савременог живота које су међусобно условљене и повезане. Међутим, оно што се као релевантно за тему проучавања овог рада издваја из неодвојиве целине јесте економска глобализација која, шире посматрано означава повезивање националних привреда у јединствену, светску привреду,

³ Интернет: <http://sh.wikipedia.org/wiki/Globalizacija/> - приступљено 26.02.2014. године.

⁴ Срђан Жикић, Маргарета Кошчец, *Значај мултинационалних корпорација у процесу глобализације на примеру компаније Microsoft*; стр. 7. Интернет <http://e-drustvo.org/proceedings/YulInfo/2013/html/pdf/592.pdf> - приступљено 26.02.2014. године

преко светског тржишта⁵. Ако се економска глобализација посматра у ужем смислу, онда се долази до слободног кретања капитала, услуга, знања, робе, удруживања привредних друштава у наднационалне компаније, те инвестирање и пословање ван граница матичне земље. Управо из свега напред реченог долази се до националне припадности привредног друштва, са једне стране, у условима када се иде ка укидању граница и економској глобализацији читавог света преко јединственог, светског тржишта, са друге стране. Иако може деловати као изванредан апсурд, међународна кретања, реално захваћена глобализацијом, немогуће је са сигурношћу предвидети, те још увек се не могу пренебрегнути национална ограничења. Чак и Европска унија, која од свог зачетка иде ка хармонизацији прописа из области привреде, са заједничким тржиштем, није још успела државе чланице убедити у одрицање од својих националних прописа, те актуелност националне припадности привредног друштва не опада, и не губи још увек на свом значају. Та актуелност долази до изражаја посебно када се посматра домаће тржиште, територијално ограничено, са ресурсима који делују ограничавајуће на пословање привредног друштва. Уколико се томе дода да је некадашње тржиште Социјалистичке Федеративне Републике Југославије било знатно веће и јединствено, са јединственим правним прописима, па онда распарчано на више делова, који и након сукоба, остају веома блиски и пословно свакодневно сарађују, па самим тим често долази до практичних проблема за чије решавање је од есенцијалног значаја утврђивање националне припадности привредног друштва. Дакле, привредна друштва могу пословати изван граница матичне државе у којој су основани. Тако нешто у данашњим условима више и није избор, него је неминовност, те сви привредни субјекти на овај или онај начин долазе у додир или са страним партнерима и иностраним и мултинационалним компанијама или се сами сусрећу са правним прописима страних држава у којима послују. Идентификација привредног друштва, као правног субјекта, се у таквим случајевима, осим преко пословног имена, седишта и делатности, врши и преко националне припадности. У теорији и у пракси постоји неколико критеријума по којима се утврђује национална припадност привредног друштва:

1. преко држављанства чланова органа управљања друштва. Овај критеријум је био један од првих када се овакво питање поставило у пракси и тада је чак трпео критике и изазивао безброј тешкоћа, те се ретко примењивао и сматрао се неподобним.⁶ У савременим условима се може сматрати још

⁵ *Ibid*, стр. 8.

⁶ Ernest J. Schuster, *The Nationality and Domicil of Trading Corporations; Problems of the War*, Vol. 2, Papers Read before the Society in the Year 1916 (1916), pp. 57-85. Published by: Cambridge

неподобнијим, када се веома често дешава да су чланови управног органа једног друштва држављани различитих држава;

2. преко државе у којој је привредно друштво основано, дакле према месту оснивања које је уједно и место где је привредно друштво регистровано;
3. преко седишта привредног друштва. Овај критеријум има и своје подврсте, а то је
 - место где привредно друштво обавља своју делатност;
 - место где се налази управа друштва;
 - као посебан критеријум наводи се утврђивање националне припадности
4. привредног друштва у ванредним приликама. Овај критеријум је прво постао актуелан у Енглеској у време Првог светског рата, па затим за време Другог светског рата у Француској и САД-у и другим државама. Оно се састојало у одређивању националне припадности привредног друштва према критеријуму контроле.⁷ Ово се примењивало само у ванредним, ратним приликама.

У новијем упоредном праву су се издвојила два критеријума по којима се одређује национална припадности привредног друштва, а то је место оснивања, односно регистрације и место стварног седишта друштва.⁸ Критеријум оснивања прихваћен је данас у међународно приватном праву Велике Британије, САД-а, Швајцарске, Холандије, Лихтенштајна, Италије и Јапана.⁹ У правном систему Аустралије, која је федерално уређена држава, где свака држава чланица има своје прописе који важе за привредна друштва, проблем националне припадности се утврђује и на том нивоу, где је такође прихваћен критеријум места оснивања. Тако се, на пример привредном друштву које је основано у *Victoria*-и, а обавља делатности и послује у *New South Wales*-у, признаје правни субјективитет и у *New South Wales*-у, без потребе да се оно посебно региструје у држави у којој послује, ван свог места оснивања.¹⁰ Аустралијским прописима је прописано и да привредна друштва могу пренети своју регистрацију из једне државе чланице у другу, тзв. *Transfer of registration*, али се то практично веома

University Press on behalf of the British Institute of International and Comparative Law Stable URL: <http://www.jstor.org/stable/742658>, приступљено 14.01.2010. године, стр. 65.

⁷ Тибор Варади, Бернадет Бордаш, Гашо Кнежевић, *Међународно приватно право*; Нови Сад, 2001, стр. 265.

⁸ Дијана Марковић Бајаловић, *Сукоб Закона о привредним друштвима*; „Правни живот“ бр. 11/2013, стр. 144.

⁹ *Ibid*, стр. 145.

¹⁰ Phillip Lipton, Abe Herzberg, *Understanding Company law*; Melbourn, Australia, 2000, p. 69.

ретко дешава, јер изискује одређено време, а за тим ни нема потребе, јер нема ограничења у пословању у свим државама, односно нема велике разлике између прописа држава чланица, како је то случај у САД-у.¹¹ Што се тиче привредних друштава која су основана ван територије Аустралије, њима је забрањено пословање уколико се не региструју у Аустралији и, независно од територије или државе чланице у којој се региструју, могу пословати на читавој територији Аустралије.¹² Место стварног седишта, као критеријум утврђивања националне припадности привредног друштва има тешкоће које се тичу, претходног питања како утврдити стварно седиште. Међутим, национална припадност друштва према седишту, без обзира како се седиште одреди, реалније осликава практичну ситуацију, односно привредно друштво ће се посматрати кроз призму прописа државе у којој послује, а не према прописима по којима је основано. Дакле, овим критеријумом се избегава ситуација која постоји у САД-у, где је опште позната чињеница да се привредна друштва оснивају у једној држави само због олакшица које прописују прописи те државе, а послују у сасвим другој. Примена овог критеријума је посебно неподобна код мултинационалних компанија. На пример, ако се стварно седиште одреди као место управљања друштвом, а познато је да се код мултинационалних компанија управља истовремено из више различитих места и држава, поставља се питање утврђивања које од тих места ће се одредити као стварно седиште. Искључива примена једног или другог критеријума је у пракси изазивала потешкоће, посебно када се радило о привредним друштвима која су регистрована у државама које примењују критеријум оснивања, а пословале су у државама које примењују критеријум стварног седишта. У праву Европске уније, разрешавању оваквих апсурдних ситуација, допринео је Европски суд правде који се залагао за доследно остваривање начела Уговора о функционисању ЕУ о слободи кретања лица, тиме што је правни субјективитет стављао испред евентуалнио различитих критеријума који важе у земљама чланицама ЕУ.¹³ Домаће законодавство поставља алтернативно, оба критеријума претходно описана – *„Припадност правног лица одређује се према праву државе према којој је основано. Ако правно лице има стварно седиште у другој држави, а не у оној у којој је основано и по праву те друге државе има њену припадност, сматраће се правним лицем те државе“*.

¹¹ Где се већина компанија региструје у *Delaware* – у, због мање рестриктивних прописа и пореских олакшица.

¹² Phillip Lipton, Abe Herzberg, op. cit., p. 70.

¹³ *Види више о доприносу Европског суда правде у решавању проблема сукоба закона у праву привредних друштава:* Дијана Марковић Бајаловић, op. cit., стр. 154.

У примени ове одредбе, практично су могуће три ситуације: 1) да је друштво основано у Србији, а стварно седиште се налази у другој држави; 2) да је друштво основано у некој страниој држави, а стварно седиште се налази у Србији и 3) да је друштво основано у једној страниој држави, а његово стварно седиште се налази у некој другој страниој држави.¹⁴ Као претходно питање, овде се појављује на који начин одредити стварно седиште. Ту се већ наилази на тешкоће, обзиром да Закон о привредним друштвима није направио диференцијацију између стварног и регистрованог седишта, који се не морају налазити у истом месту.¹⁵ Дакле, како ће се решити практичан случај када се стварно седиште не поклопи са регистрованим? Правни систем Хрватске је то решио тако што је прописима дао предност регистрованом седишту и тиме определио примену теорије оснивања код утврђивања националне припадности привредног друштва.¹⁶ Ту постоји још једна импликација оваквог домаћег решења, а то је да уколико друштво своје стварно седиште премести у другу државу губи правни субјективитет, јер је Законом о привредним друштвима одређено да привредно друштво основано по одредбама тог закона може имати седиште само на територији Србије.¹⁷ Како без правног субјективитета, привредно друштво не може бити правно, пословно ни процесно способно, онда се морају консултовати прописи државе у коју је друштво преместило стварно седиште, да би се утврдило да ли они признају теорију стварног седишта, те да ли се по прописима те државе друштву признаје правни субјективитет.¹⁸ Све у свему, домаће законодавство није на најбољи начин предвидело разрешавање овог веома важног питања од кога може зависити и сама егзистенција привредног друштва. Дакле, утврђивање националне припадности привредног друштва, као једног од атрибута привредног друштва, може у домаћим прописима имати за последицу и престанак правног субјективитета тог друштва. Иако се, пре оснивања друштва, национална припадност не истиче као есенцијална за правну способност друштва, након оснивања, касније у пословању, она може имати повратан утицај на правни субјективитет друштва из разлога веома једноставне чињенице, а то је премештај стварног седишта у другу државу. Још ако та држава прихвата као критеријум теорију оснивања, привредно друштво долази у апсурдну ситуацију која негира његово постојање.

¹⁴ Дијана Марковић Бајаловић, *op. cit.*, стр. 155.

¹⁵ *Службени гласник РС*, бр. 36/2011 и 99/2011.

¹⁶ Jakša Barbić, *Pravo društava, knjiga društava – društva kapitala*; treće izmenjeno i dopunjeno izdanje, Zagreb, 2005., str. 479–480.

¹⁷ Дијана Марковић Бајаловић, *op. cit.*

¹⁸ *Ibid.*

Значај

Значај утврђивања националне припадности привредног друштва, се огледа у следећем:

1. утврђивање националне припадности привредног друштва је предуслов примене правних прописа који се односе на правни положај тог друштва. То другим речима значи да ће се правни субјективитет и карактеристике привредног друштва посматрати кроз правне прописе оне државе за коју се утврди да јој привредно друштво у питању припада. Ту посебно спадају одговори на следећа питања: да ли је привредно друштво правно и пословно способно, која му је организација, ко је овлашћен да га заступа и каква му је грађанскоправна одговорност, које су претпоставке за његов престанак и сл.;
2. утврђивање меродавног права у пословним односима са елементом иностраности, односно у случајевима када пословни партнери припадају различитим државама.

За предмет проучавања овог рада, далеко је важније одређивање националне припадности привредног друштва, преко утврђивања тзв. персоналног права које ће се применити на друштво, да би се утврдили елементи његовог правног субјективитета, те ће тиме и одређена национална припадност привредног друштва постати још један елемент његове индивидуализације по коме ће се оно идентификовати у својим пословањима са елементом иностраности. Овде је можда најзначајнији горе наведени закључак да понекад од утврђивања националне припадности зависи егзистенција самог друштва и његовог правног субјективитета.

Уколико се ипак утврди персонални закон по коме се друштву признаје правни субјективитет, њему ће бити итекако битно по прописима које државе, као и пред судом које државе ће се евентуални спор водити. Баш због тога, привредна друштва која међусобно послују, а имају различиту националну припадност често прибегавају уговарању меродавног права у случају спора.¹⁹ Овим се унапред обезбеђује извесност и правна сигурност пословних

¹⁹ Мада постоје случајеви у пракси када то утврђују судови. Тако је у једном спору између домаћег привредног друштва и привредног друштва које има националну припадност Босне и Херцеговине, Суд на утврђено чињенично стање правилно применио материјално право, када је одредио меродавност Бечке конвенције Уједињених нација о уговорима у међународној продаји робе, јер уговорне стране нису уговориле за случај спора примену меродавног права. – *Из образложења Пресуде Привредног апелационог суда, П.ж. 10784/2010. од 06.07.2011. године* – Интернет: http://cisgw3.law.pace.edu/cisg/text/110706_serbian.pdf - приступљено 26.02.2014. године.

партнера који унапред знају по којим правилима ће им бити вођен евентуални спор, па имају интерес да то утврде раније, пре него до спора дође.

III) ОСНИВАЊЕ ЕВРОПСКЕ КОМПАНИЈЕ (SE)

Европска компанија²⁰ или *Societas European – SE*, јесте привредно друштво чији настанак прати веома дуга историја расправа и дискусија, прожета компромисима између националног законодавства држава чланица и комунитарног права Европске уније. Идеја за стварањем привредног друштва са правним субјективитетом, које ће бити наднационалног карактера у сваком погледу и на чије оснивање, пословање и престанак ће се примењивати норме комунитарног права, а не националног, датира од средине прошлог века, тачније од 60-их година прошлог века²¹. Коначан текст Статута европске компаније је усвојен 8. октобра 2001. године²². Изузетно дуг период у коме се усаглашавао текст Статута, био је узрокован различитостима националних законодавстава и страхом држава од слабљења њиховог устаљеног националног система. Међутим, потреба за организовањем европске компаније је коначно добила свој епилог у усвојеном Статуту 2001., који је помирио супротстављене интересе између националног законодавства држава и радничке партиципације у таквим компанијама. Њему и јесу претходиле организационе, економске и социјалне расправе. У организационом смислу, европска компанија је требала да постане нови ентитет који ће се формирати под окриљем комунитарног права, различит од сличних које се оснивају по одредбама националног законодавства. У економском смислу, Статут европске компаније је требао да пружи могућност оним компанијама које послују у више држава чланица, да унификују своју организациону структуру и транснационалну димензију својих активности. Заговорници европске компаније су потенцијалне предности видели у развоју конкуренције и повећању конкурентности европског јединственог тржишта, као и у омогућавању Европске компаније да лакше парира мултинационалним

²⁰ Иако је на нивоу Европске уније донето неколико Уредби које омогућавају оснивање још неких специфичних форми европских друштава, као што су Европска економска групација и Европска задруга, на овом месту ће бити обрађена само Европска компанија и њена индивидуализација.

²¹ Интернет: <http://www.worker-partipration.eu/Europa-AG-SE/History/>, приступљено 05.03.2014. године и Васиљевић, Мирко: *Компанијско право*; Београд, 2005., стр. 540–541.

²² *Council Regulation (EC) No 2157/2001 on the Statute for the European company (SE)*, *OJ L 294/1*, текст директиве преузет са <http://www.eur-lex.europa.eu/> - приступљено дана 07.03.2014. године.

компанијама из САД-а²³. Међутим, од првобитне идеје да целокупна регулатива европске компаније буде на наднационалном нивоу се ипак одустало, тако да је регулатива неких питања препуштена државама чланицама. Дакле, комбинује се примена наднационалне и националне регулативе путем система опција и упућивања, уколико одређена питања нису решена Статутом европске компаније²⁴.

Статутом европске компаније је прописано да њени оснивачи могу бити само правна лица (акционарска друштва, друштва са ограниченом одговорношћу и компаније које имају то својство према националним законима државе чланице). Минимални капитал европске компаније не сме бити мањи од 120.000 ЕУР-а (члан 4. Статута). Европска компанија стиче правни субјективитет регистрацијом у оној држави чланици у којој има седиште и главну управу, с тим што држава чланица може прописати да регистровано седиште Европске компаније и седиште њене управе морају бити у истом месту (члан 7. Статута). Европска компанија се може формирати на један од следећих начина:

1. спајањем најмање два друштва из различитих држава чланица уз оснивање новог друштва или припајањем једног постојећег другом;
2. оснивањем заједничког холдинга европске компаније од најмање два друштва из различитих држава чланица;
3. оснивањем заједничког друштва кћери са статусом европске компаније из држава чланица, према праву државе седишта тог основног друштва и
4. променом правне форме националних акционарских друштава у европску компанију.²⁵

Од када је донет Статут европске компаније, а од октобра 2004. од када је постало могуће формирање европске компаније, њихов број је из године у годину, растао. У фебруару 2010. године, регистар „*SE database*“, је забележио по први пут укупно 500 активних европских компанија. Међутим, од тога, велики број њих чине SE без запослених, тзв. „*empty SEs*“, и/или оне које немају делатност, тзв. „*shelf SEs*“, а само четвртина од укупног броја регистрованих SE се данас сматра тзв. „*normal SEs*“, односно она која имају и запослене и које обављају неку делатност.²⁶ На територији Европске уније, SE тренутно постоје

²³ *Group of Experts “European Systems of Worker Involvement” (with regard to the European Company Statute and the other pending proposals)*, FINAL REPORT, May 1997.

²⁴ Мирко Васиљевић, *Компанијско право*, Београд, 2005, стр. 541.

²⁵ *Ibid*, стр. 542.

²⁶ Michael Stollt, *500 active European Companies (SE)*, Интернет: <http://www.worker-participation.eu/European-Company-SE/Review-2010-13/500-active-European-Companies-SE/> – приступљено 05.03.2014. године.

у 22 државе чланице, где је Немачка домаћин готово пола тзв. нормалних европских компанија, док Чешка има велики број оних које се у пракси називају празне компаније или UFO SEs. На топ 10 листи домаћина европским компанијама, осим Немачке и Чешке, ту су још и Велика Британија, Холандија, Француска, Словачка, Луксембург, Аустрија, Кипар и Шведска и оне су заједно домаћини приближно 90% свих постојећих европских компанија.²⁷ Већ након првих неколико година од када постоји европска компанија, уочени су пропусти и могућности за унапређење постојећих правила. У светлу реченог, већ 2008. године Европска комисија је званично објавила Предлог Уредбе која би требала да регулише нову форму европске компаније или на енг. *European private company*²⁸. Иако је директан превод предложене нове форме европске компаније – Европска приватна компанија, неки домаћи аутори користе термин Европско затворено друштво, јер прецизније осликава његову природу, обзиром да у домаћем праву термин приватно друштво може стајати на супрот термину јавно предузеће, те се разликовати по карактеру својине и оснивача.²⁹ Предлог Статута је настао из потреба организовања посебне форме друштва на нивоу Европске уније која би била приступачна за оснивање и мања или средња по обиму од већ постојеће форме европске компаније. Према проценама Европске комисије, мала и средња привредна друштва чине више од 99% друштва у ЕУ, а само 8% њих предузимају спољнотрговинско пословање, до 5% имају зависна друштва или неки други уговорни облик повезивања у другој земљи.³⁰ У предлогу Европске комисије су наведена четири претходна корака која су окарактерисана као веома важна, да би се Статут SPE могао донети и усвојити, а то су:

1. предузимање одређених мера и ослањање на постојеће законодавство и судску праксу;
2. хармонизација привредног права у државама чланицама, где се наводи да је већ постигнут висок ниво хармонизације, али да је потребно смањити цене коштања оснивања компанија у појединим државама чланицама;
3. унапређивање Статута Европске компаније SE и његово прилагођавање потребама малог и средњег бизниса, *small or medium-sized enterprises SME* и

²⁷ *Ibid.*

²⁸ *Proposal for a Council Regulation on the Statute for a European private company* (presented by the Commission), SEC (2008) 2098, SEC (2008) 2099, Интернет: http://www.ec.europa.eu/internal_market/company/docs/epc/proposal_en.pdf / - 07.03.2014. године.

²⁹ Татјана Јевремовић, Петровић, „Европско затворено друштво – Societas Private Europaea (SPE)“, *Право и привреда* бр. 9-12/2009, стр. 16.

³⁰ Предлог Статута SPE, стр. 2.

4. предлажући статут SPE за SME, односно да Статут има у виду баш мали и средњи бизнис и да на најбољи могући начин решава наведене проблеме и нуди компанијама унификована правила организовања наведене форме на читавој територији Европске уније.³¹

Чињеница да од 2008. године, па до сада није дошло до усвајања коначног текста Статута, сведочи о томе да друштвена криза, започета финансијском 2008. године, још увек није, не само прошла, већ да је добила нову свеопшту димензију, која отвара многа нова питања, без могућности да се конструктивно реше она ранија и постојећа. Овоме се може додати и то да је Европска комисија у свом акционом плану, донетом у децембру 2012. године идентификовала основне проблеме који постоје у досадашњој регулативи европског компанијског права, те је утврдила основне циљеве из акционог плана и рокове у којима ће се предузимати.³² Један од њих је даљи рад на Предлогу статута SPE, за коју није постављен ни оквирни рок, те се не може очекивати његово скоро усвајање. Такође, још један постављени циљ, који је уједно оквалификован и као потреба, јесте и кодификација главних Директива које регулишу компанијско право. Рок за предлог кодификације у акционом плану је утврђен за 2013. годину и као такав није испоштован, те Европска комисија још увек није поднела наведени предлог. Док се не буду донели већ идентификовани акти који ће унапредити развој компанијског права на нивоу читаве Европске уније, остаје анализа постојећих правила и директива, те анализа њихове досадашње практичне примене.

IV) ИНДИВИДУАЛИЗАЦИЈА ЕВРОПСКЕ КОМПАНИЈЕ

Европска компанија или SE може да се оснује уколико има седиште и главну управу у једној од држава чланица Европске уније (члан 1. Уредбе о SE). Пословање ових компанија је, као и свих других компанија, подвргнуто законима тржишне економије, али специфичност њихове регулативе (формирање применом комунитарног права), даје овим компанијама извесне предности у пословању, те поједностављивање процедура промене седишта унутар Европске уније, уз признавање њиховог правног субјективитета. Што се конкретних правила индивидуализације ових компанија тиче, она зависе од

³¹ Предлог Статута SPE, стр. 5.

³² *Communication from the Commission to the European Parliament, the council, the European economic and Social Committee and Committee of the Regions, Action Plan: European company law and corporate governance – a modern legal framework for more engaged shareholders and sustainable companies*, COM (2012) 740 final, Интернет: http://ec.europa.eu/internal_market/company/modern/index_en.htm/ -приступљено 05.03.2014. године.

државе чланице у којој ће извршити своју регистрацију. Одређена правила индивидуализације из Уредбе о SE се директно примењују, као што су: да SE има правни субјективитет, да у пословном имену мора имати ознаку SE, те правила о седишту и његовој промени из једне државе у другу државу чланицу, док за остале елементе индивидуализације Уредба користи одредбе упућивања на национална законодавства. Како Велика Британија улази у топ 10 држава чланица ЕУ које су домаћини SE, даље ће се обрадити индивидуализација и захтеви које пред SE поставља ово законодавство. Наиме, Велика Британија на званичној презентацији њеног регистра, односно *Companies House*, има прилично детаљна упутства која практично објашњавају поступак регистрације SE у тој држави.³³ У Великој Британији – УК, од 8. октобра 2004. године је могуће основати SE, на један од предвиђених начина у Уредби о SE. Она се третира као акционарско друштво и на њу се примењују правила регистрације која у УК важе за акционарска друштва или *public limited companies*. Што се саме индивидуализације ових компанија тиче, све што није директно прописано Уредбом SE, регулише се законодавством УК.

Пословно име

Постоје прецизна правила која се тичу пословног имена SE. SE може одабрати било које име уз одређене рестрикције које постоји и код избора пословног имена за националне компаније. Обавезан део пословног имена јесте ознака SE која се мора користити у том облику, а не са тачкама између и сл., што је у складу са чланом 11. Уредбе о SE. Ограничења код пословног имена се односе и на иста или слична пословна имена – *same as or to like*. Дакле, ни пословно име SE не може бити исто или слично пословном имену компаније која је већ регистрована, било она национална или друга SE. Међутим, прописан је један изузетак од тога, тј. регистар ће прихватити регистрацију пословног имена које је исто већ регистрованом пословном имену неке компаније, уколико нова компанија поднесе доказ да су она и компанија која је већ регистрована под тим именом у истој групи. Уз то потребно је да компанија која се региструје приложи и сагласност већ регистроване компаније којом она допушта да нова компанија прихвати или *adopt* исто пословно име. То значи да у захтеву за регистрацију таквог пословног имена SE мора да постоји копија изјаве већ регистроване компаније у којој она даје сагласност на коришћење свог имена и потврђује да ће она и компанија која подноси захтев за регистрацију, бити део исте групе

³³ Интернет: <http://www.companieshouse.gov.uk/about/gbhtml/gpob.shtml#intro/> - приступљено 05.03.2014. године.

компанија. Ограничења у погледу пословног имена постоје код увредљивих имена, где ће регистар одбити регистрацију таквог имена, а његова употреба ће се третирати као кривично дело. Код тзв. *sensitive words*, што би у нашем праву биле речи под посебним режимом коришћења где је потребна сагласност надлежног органа за њихову употребу у пословном имену, имају исти третман, само је различита њихова садржина. Надлежни регистар има дискреционо право да одбије регистрацију пословног имена SE уколико је оно слично пословном имену већ неке регистроване компаније. Приликом таквог одлучивања, регистар узима у обзир само видљиве знаке и звучну сличност имена. Не узимају се у обзир спољашњи фактори као што су географска локација, пословне активности, поседовање акција нити имена која су регистрована као жиг према правилима права индустријске својине. Дакле, могло би се претпоставити да би се слична пословна имена по том основу, односно спољашњим обележјима могла регистровати, али да би онда остало компанији која по том основу од раније користи пословно име, заштита свог имена према правилима индустријске својине или се може поднети приговор регистру у року од 12 месеци од како је слично име компаније регистровано. Европска уније, односно Европски парламент је донео Директиву 2012. године која се тиче установљавања централног регистра привредних друштава на читавој територији Европске уније, чија ратификација и примена, као и све административне припреме за њену примену државе чланице морају извршити до 7. јула 2014. године, те до тада остају да важе правила о регистрацији привредних друштава који се воде по националним прописима држава чланица.³⁴

Седиште

SE, као наднационална творевина Европске уније и њене правне регулативе, може пословати у свим државама чланицама, али се њен тзв. персонални закон, осим Уредбе о SE, одређује према држави у којој она има регистровано седиште и у којој је седиште њене управе. Неке државе чланице постављају захтев да регистровано седиште и седиште управе SE морају бити на истој адреси у тој држави, што се као захтев не поставља у законодавству УК. Претходно је веома битно, јер на сва питања која се тичу оснивања и регистрације SE, а нису директно регулисана Уредбом, примењиваће се

³⁴ Directive 2012/17/EU amending Council Directive 89/666/EEC and Directive 2005/56/EC and 2009/101/EC of the European Parliament and of the Council as regards the interconnection of central, commercial and companies registers, *Official Journal of the European Union* L 156/1 од 16.06.2012. год.

одредбе националног законодавства државе у којој је SE регистрована. Дакле, персонални закон за SE јесте комбинација комунитарног права, односно Уредбе и Директива компанијског права и националног законодавства државе чланице у којој је она регистрована. Промена седишта SE из једне државе чланице у другу је омогућена директно преко одредби Уредбе. Сам поступак промене седишта је уређен у УК тако да га SE може променити подношењем захтева за тзв. иселење из УК или подношењем захтева за тзв. уселење у УК из неке друге државе чланице. Промени седишта се не може приступити у року од 2 месеца од када је поднет захтев публикован и постао доступан јавности. Током тог периода, надлежни органи могу евентуално поднети приговор на промену седишта у држави где је SE регистровано, те се тиме спречавају злоупотребе права државе регистрације које се тичу пореских правила и сл. Отуда и јесте у акциони план Европске комисије од 2012. године, постављен циљ да се уједначе правила између држава чланица које се тичу пореског третмана SE, висине такси за њену регистрацију и сл.³⁵ Дакле, промену седишта SE може извршити тек када се надлежни органи две државе чланице сагласе да су предузете све радње и задовољени сви потребни услови за ту промену. Оно што је код промене седишта SE из једне државе чланице у другу, веома важно, јесте да су та правила утврђена у складу са начелом слободе кретања и настањивања, те приликом промене седишта, SE задржава свој правни субјективитет који је стекла својом првом регистрацијом у некој држави чланици, тј. постоји правни континуитет њеног правног субјективитета и приликом промене седишта не долази до њеног престанка и поновног оснивања новог правног ентитета (члан 8. Уредбе).

Делатност

Делатност је елемент индивидуализације који у Уредби о SE није посебно наглашен. Осим да ће се примењивати одредбе националног законодавства уколико је за посебне делатности у тој држави прописан већи оснивачки улог од оног који је предвиђен у Уредби за SE (члан 4., став 3. Уредбе). Онда је баш из тог разлога могуће постојање SE које уопште немају утврђену делатност и то највише њих са регистрованим седиштем у Чешкој Републици, где је тако нешто могуће по националном праву.

³⁵ *Communication from the Commission to the European Parliament, the council, the European economic and Social Committee and Committee of the Regions, Action Plan: European company law and corporate governance – a modern legal framework for more engaged shareholders and sustainable companies*, COM (2012) 740 final, Интернет: http://ec.europa.eu/internal_market/company/modern/index_en.htm/ - приступљено 05.03.2014. године.

Без обзира на извесне осцилације, па и стагнацију друштвено-политичког и економског развоја унутар Европске уније, чињеница је да њено унутрашње тржиште функционише. Такође, она као наднационална творевина која је из економске, прерасла у политичку унију са државним обележјима, законодавним овлашћењима и комунитарним правом, има велики утицај на правни систем и економски развој држава чланица, али и на правни систем и економски развој оних држава које то нису, а претендују да буду, као што је наша. Уколико се савремени проблеми успеју превазићи, може се очекивати неки будући период који би требао бити поново корак напред за комунитарно право, његову примену и домаћај у односу на национална законодавства држава чланица, али опет и национална законодавства држава која то нису, јер неминовност међусобне сарадње намеће унификацију основних правила која се тичу пословања привредних субјеката.

V) ИЗВОРИ

Communication from the Commission to the European Parliament, the Council, the European Economic and Social Committee and Committee of the Regions, Action Plan: European company law and corporate governance – a modern legal framework for more engaged shareholders and sustainable companies, COM (2012) 740 final, Интернет: http://ec.europa.eu/internal_market/company/modern/index_en.htm/ -приступљено 05.03.2014. године.

Communication from the Commission to the European Parliament, the Council, the European Economic and Social Committee and Committee of the Regions, Action Plan: European company law and corporate governance – a modern legal framework for more engaged shareholders and sustainable companies, COM (2012) 740 final, Интернет: http://ec.europa.eu/internal_market/company/modern/index_en.htm/ - приступљено 05.03.2014. године.

Council Regulation (EC) No 2157/2001 on the Statute for the European company (SE), *OJ L* 294/1, текст директиве преузет са Интернета: <http://www.eur-lex.europa.eu/> - приступљено дана 07.03.2014. године.

Directive 2012/17/EU amending Council Directive 89/666/EEC and Directive 2005/56/EC and 2009/101/EC of the European Parliament and of the Council as regards the interconnection of central, commercial and companies registers, *Official Journal of the European Union* L 156/1 од 16.06.2012. год.

Group of Experts “European Systems of Worker Involvement” (with regard to the European Company Statute and the other pending proposals), FINAL REPORT, May 1997.

- Интернет: <http://sh.wikipedia.org/wiki/Globalizacija/> - приступљено 26.02.2014. године.
- Интернет: <http://www.companieshouse.gov.uk/about/gbhtml/gpob.shtml#intro/> - приступљено 05.03.2014. године.
- Интернет: <http://www.worker-participation.eu/Europa-AG-SE/History/> - приступљено 05.03.2014. године
- Lipton, Phillip and Herzberg, Abe: *Understanding Company law*; Melbourn, Australia, 2000.
- Proposal for a Council Regulation on the Statute for a European private company* (presented by the Commission), SEC (2008) 2098, SEC (2008) 2099, преузето са Интернета: http://www.ec.europa.eu/internal_market/company/docs/erc/proposal_en.pdf/ - 07.03.2014. године.
- Schuster J., Ernest: *The Nationality and Domicil of Trading Corporations; Problems of the War*, Vol. 2, Papers Read before the Society in the Year 1916 (1916), pp. 57-85 Published by: Cambridge University Press on behalf of the British Institute of International and Comparative Law Stable URL: <http://www.jstor.org/stable/742658> - приступљено 14.01.2010.године, стр. 65.
- Stollt, Michael: 500 active European Companies (SE) Интернет: <http://www.worker-paticipation.eu/European-Company-SE/Review-2010-13/500-active-European-Companies-SE/> - приступљено 05.03.2014. године.
- Барбић, Јакша: *Право друштва, књига друштва – друштва капитала*; треће измењено и допуњено издање, Загреб, 2005.
- Варади, Тибор, Бордаш, Бернадет и Кнежевић, Гашо: *Међународно приватно право*; Нови Сад, 2001, стр. 265.
- Васиљевић, Мирко: *Компанијско право*; Београд, 2005.
- Васиљевић, Мирко: *Пословно право*, Београд, 1999.
- Жикић, Срђан, Кошчец, Маргарета: *Значај мултинационалних корпорација у процесу глобализације на примеру компаније Microsoft*; стр. 7. Интернет: <http://e-drustvo.org/proceedings/YuInfo/2013/html/pdf/592.pdf> - приступљено 26.02.2014. године
- Јевремовић, Петровић, Тајјана: *Европско затворено друштво – Societas Private Euroraea (SPE)*; *Право и привреда*, бр. 9-12/2009.
- Марковић Бајаловић, Дијана: *Сукоб Закона о привредним друштвима*; *Правни живот*, бр. 11/2013, стр. 149–154.